

Elizabeth Gilbert

NEW YORK
LÁNYAI

Fordította
Mohai Szilvia

Elizabeth Gilbert

NEW YORK
LÁNYAI

A fordítás alapjául szolgáló mű:
Elizabeth Gilbert: CITY OF GIRLS

Copyright © 2019, Elizabeth Gilbert

All rights reserved.

New York lányai © Partvonal Könyvkiadó, 2019
Magyar fordítás © Mohai Szilvia

Minden jog fenntartva! Jelen kiadvány sem részben, sem egészben
nem másolható, nem sokszorosítható, sem elektronikus, sem
mechanikai eljárással. Bárminemű felhasználása csak a kiadó írásos
engedélyével történhet.

Partvonal Könyvkiadó, Budapest, 2019
www.partvonal.hu

Felelős kiadó a Partvonal Könyvkiadó ügyvezetője
Felelős szerkesztő: Korentsy Márta
Műszaki vezető: Drótos Szilvia
Szerkesztő: László Zsófia
Korrektor: Friedrich Zoltán
Borító: Tabák Miklós
Nyomdai előkészítés: Tóth Viktor

ISBN 978-615-5783-85-2

Nyomta és kötötte a Central Dabasi Nyomda Zrt., 2019-ben.
Felelős vezető: Balizs Attila vezérigazgató

*Margaret Cordinak – az én szememnek, fülemnek,
kedves barátomnak*

*„Ha már ostobaságokat követsz el, legalább lelkesedéssel tedd”
Colette*

NEW YORK,

2010. ÁPRILIS

A minap levelet kaptam a lányától.

Angelától.

Rengetegszer gondoltam rá az évek során, ám ez mindössze a harmadik alkalom volt, hogy megkeresett.

Először 1971-ben, amikor megvarrtam a menyasszonyi ruháját.

Másodszor akkor, amikor megírta, hogy az édesapja meghalt. Ez 1977-ben történt.

Most pedig az édesanyja haláláról értesített. Nem tudom, mit gondolt, hogyan fogadom majd a hírt. Talán arra számított, hogy megdöbbenek vele. Ezzel még nem feltételezek rosszindulatot a részéről. Angela nem olyan. Jó ember. És ami még fontosabb: érdekes ember.

Ám az meglepett, hogy az édesanyja ilyen sokáig húzta. Azt hittem, már ezer éve halott. Ahogy mindenki más. (De miért is lep meg, hogy egyesek ilyen sokáig élnek, amikor magam is úgy kapaszkodom a létbe, ahogy a kagyló ragad rá a csónak fenekére? Kizárt, hogy én legyek az egyetlen őskövélet, aki totyogva rója New York utcáit, teljességgel elutasítva a gondolatot, hogy elhagyja akár a porhüvelyét, akár az ingatlanát.)

Ám Angela levelének utolsó sora volt az, ami igazán megfogott.

„Vivian – írta –, tekintve, hogy édesanyám meghalt, arra gondoltam, most már nyugodtan elmesélhetnéd, kije voltál te az apámnak.”

Hát akkor kezdjük.

Kije voltam az apjának?

Erre csak ő maga tudna válaszolni. És mivel sosem beszélt rólam a lányának, nincs jogom Angelának elárulni, kije is voltam.

Azt azonban elmondhatom, ki volt ő nekem.

EGY

1940 nyarán, amikor tizenkilenc éves voltam és lüke, a szüleim elküldtek Peg nénikémhez, aki egy színtársulatot vezetett New Yorkban, hogy eztán lakjak nála.

Nemrég rúgtak ki az elit Vassar Főiskoláról, mert egyetlen órán sem jelentem meg, így az elsőéves vizsgáim mindegyikén megbuktam. Annyira azért nem voltam buta, mint arra a jegyeim alapján következtetni lehetne, de az nem igazán segít, ha az ember nem tanul. Visszatekintve nem tudnám megmondani, mivel is töltöttem az időmet, amit az órákon kellett volna, azonban – magamat ismerve – valószínűleg nagyon lefoglalt önmagam csinosítgatása. (Arra kivételesen emlékszem, hogy abban az évben a „hátrafésült hullám” tökéletes kivitelezésén ügyködtem – e frizura rendkívül sokat jelentett a számomra, nehéz is volt elkészíteni, és főleg *nagyon nem illett* a Vassar falai közé.)

Sosem találtam a helyem azon a főiskolán, pedig ott aztán sok találónivaló akadt. Mindenféle lányok és klikkek előfordultak, ám egyikük sem ébresztette fel a kíváncsiságomat, vagy ismertem magamra benne. Voltak a politikai forradalmárok, akik abban az évben visszafogott fekete nadrágban jártak, és rendszeresen kifejtették nézeteiket a nemzetközi konfliktusokról, ám engem ezek nem érdekeltek. (Ma sem érdekelnek. A fekete nadrágjuk viszont felkeltette a figyelmem; érdekes módon sikkesnek találtam – de csak akkor, ha nem dudorodott a zsebe.) És voltak olyan lányok a Vassaron, a tudomány merész felfedezői, akik már jóval azelőtt orvosi vagy ügyvédi pályára voltak hivatottak, hogy az ilyesmi elterjedt volna a nők körében is. Ők érdekelhetek volna, de nem

így történt. (Eleve meg sem tudtam különböztetni őket egymástól. Ugyanolyan formátlan gyapjűszoknyát viseltek valamennyien, ami úgy nézett ki, mintha egy régi pulóverból alakították volna át, és a látványa egyszerűen lelemboszott.)

Nem mintha a Vassar a kellem *minden formáját* nélkülözte volna. Voltak például azok az érzelgős, bociszemű történészhallgatók, akik egész csinosan öltözködtek; néhány művészlélek a hosszú hajával, amire nagyon büszke volt, illetve a felső tízezer kitűnő neveltetésű leányai, akik profilból úgy néztek ki, mint az olasz agarak – de én egyik típussal sem barátkoztam. Talán mert éreztem, hogy ebben az iskolában mindenki okosabb nálam. (És részemről ez nem csupán fiatalkori paranoia volt – máig tartom, hogy *tényleg* mindenki okosabb volt nálam.)

Őszintén megmondom, nem értettem, minek járok én ide, leszámítva, hogy beteljesítem a sorsomat, de senki sem óhajtotta közölni velem, mi is volna az. Kisgyerekkoromtól kezdve azt mondogatták, hogy a Vassarra fogok járni, azt viszont senki sem mondta, miért. *Mire* való ez az egész? Miféle hasznom származhat belőle? És miért kellett egy kis káposztaszagú kollégiumi szobában laknom a társadalom karót nyelt leendő megreformálójával?

De addigra amúgy is nagyon elegendő lett a tanulásból. Évekig jártam az Emma Willard Lányiskolába a New York állambeli Troyba, ahol a csak nőkből álló tantestület minden tagja a hét elit, csak nőket oktató főiskola egyikén diplomázott, ami már önmagában is elegendő ok lett volna, nem igaz? Tizenkét éves koromtól bentlakásos iskolákban tanultam, és akkorra úgy éreztem, letudtam a magam részét. Hány könyvön kell még átrágnod magad ahhoz, hogy bebizonyítsd, ismered a betűket? Eddig is tudtam, kicsoda Nagy Károly, úgyhogy legjobban, ha békén hagynak – legalábbis én így láttam a dolgot.

Ráadásul nem sokkal azt követően, hogy megkezdtem első (kudarca ítélt) évemet a Vassaron, felfedeztem egy bárt Poughkeepsie-ben, amelynek kínálatában olcsó sör és élő dzsessz szerepelt, és késő estig nyitva tartott. Kitaláltam, hogyan szökhetek ki a főiskola területéről, hogy a bár törzsvendége lehessen (furfangos menekülési tervemben egy nyitva maradt vécéablak és egy elrejtett bicikli is

szerepelt – kész csapást jelentettem a kollégium igazgatója számára) – ennek következtében pedig igen nehezemre esett másnap reggel megemészteni a latin ragozásokat, lévén általában másnapos.

De más akadályok is felmerültek.

Például az a sok cigi, amelyet el kellett szívnom.

Elfoglalt voltam, na.

Így esett, hogy az évfolyamban, amely 362 eszes fiatal lányt számolt, én a 361. helyen végeztem a Vassaron – ezzel szembesülve apám elszörnyedve jegyezte meg, „Istenem, mit csinálhatott az, aki *utolsó* lett?”. (Mint később kiderült, gyermekbénulást kapott szegényke.) Így – jogosan – eltanácsoltak a Vassarról, és kedvesen megkértek, hogy ne is térjek vissza.

Anyámnak fogalma sem volt, mit kezdjen velem. Kettőnk kapcsolata még a legjobb körülmények között sem volt bensőséges. Szenvedélyesen szerette a lovaglást, de mivel én nem voltam se ló, se lórajongó, nem igazán tudtunk miről beszélgetni. Ráadásul olyan rettentő szégyent hoztam rá a kudarcommal, hogy a látványomat is alig bírta elviselni. Velem ellentétben anyám egész jó eredménnyel végzett a Vassar Főiskolán, ha valakit érdekel (1915-ös évfolyam, történelem–francia szak). Felvételemet e szent intézménybe az ő előéletének – illetve évről évre felajánlott, nagylelkű adományainak – köszönhettem, és erre tessék! Otthon akárhányszor kereszteltük egymás útját a folyosón, úgy biccentett oda nekem, mint egy hivatásos diplomata. Udvariasan, de hűvösen.

Apám szintén nem tudta, mit kezdjen velem; bár őt lefoglalta vörösvasércbányája, így a lányával kapcsolatos gondok kevésbé viselték meg. Igaz, csalódást okoztam neki, de fontosabb dolgok miatt kellett aggódnia. Izolacionista nagyiparosként az Európában egyre hevesebben dúló háború miatt egyre inkább aggasztotta a vállalkozása sorsa. Szóval mindez elterelte rólam a figyelmét.

Ami pedig Walter bátyámat illette, ő remekül elvolt a Princetonn, és nemigen jutottam az eszébe, hacsak akkor nem, amikor épp helytelenítette felelőtlen viselkedésemet. Walter életében nem fordult elő felelőtlenység. Korábban, a bentlakásos iskolában az osztálytársai olyannyira tisztelték, hogy a *Nagykövet* becenevet adták

neki – és ez komoly! Mérnöknek tanult, hogy olyan infrastruktúrát alakíthasson ki, amellyel segíthet a világon. (Bűneim lajstromát egészítsük ki azzal, hogy én, mindezzel ellentétben, abban sem voltam biztos, mint jelent az *infrastruktúra* szó.) Bár Walter és köztem csekély volt a korkülönbség – mindössze két év –, egészen kicsi korunk óta nem játszottunk egymással. A bátyám körülbelül kilencéves korában maga mögött hagyta a gyerekes dolgokat, köztük engem is. Nem voltam az élete része, és ezt tudtam is.

A barátaim is éltek tovább az életüket. Főiskolára vagy dolgozni mentek, megházasodtak, felnőttek – olyasmiket csináltak, ami engem egyáltalán nem érdekelt, és amit nem is értettem. Szóval nem volt mellettem senki, hogy gondoskodjon rólam vagy elszórakoztasson. Unott voltam és kedvetlen. Az unalom úgy mart belém, mint az éhség. Június első két hetét azzal töltöttem, hogy egy teniszlabdát ütöttem a garázs falának, miközben egyfolytában a *Little Brown Jug* című dalt füttyörészttem újra és újra, amíg a szüleimnek elégük nem lett belőlem, és el nem küldtek lakni a nagynénémhez a nagyvárosba; és őszintén, ki hibáztathatta volna őket ezért?

Persze, talán aggódtak amiatt, hogy New Yorkban majd kommunista vagy drogos leszek, de bármi jobb volt annál, mint hogy a világ végeztéig azt kelljen hallgatniuk, amint a lányuk egy teniszlabdát ütöget a falhoz.

Hát, így érkeztem a városba, Angela, és itt kezdődött minden.

Vonattal utaztattak New Yorkba – és micsoda vonat volt az! Az Empire State Express, egyenesen Uticából. Egy csillogó, krómszínű, renitens rosszkislányokkal robogó rakéta. Udvariasan búcsút vettem Anyától és Apától, majd odaadtam a poggyászatot egy piros sapkás vasutasnak, és ettől fontosnak éreztem magam. Egész úton az étkezőkocsiban ültem, malátás tejet szopogattam, körtekompót ettem, cigarettáztam, és magazinokat lapozgattam. Tudtam, hogy épp száműzetésbe küldenek, de legalább *stílusosan* érkezem!

A vonatok akkoriban sokkal jobbak voltak, Angela.

Ígérem, mindent megteszek majd, hogy ne ismétélgessem el ezerszer, régen mennyivel jobb volt minden. Fiatalkoromban én

is utáltam, amikor az idősek így sopánkodtak. (*Senkit sem érdekel! Senkit sem érdekel a maga aranykora, maga fecsegő kecske!*) És biztosíthatlak arról, tudom, hogy számtalan dolog *nem* volt jobb az 1940-es években. Az izzadásgátló dezodorok és a légkondicionálás hatásfoka például szánalmasan silány volt, így mindenki éktelenül büzlött, főleg nyáron, ráadásul ott volt Hitler is. De a vonatok kétségtelenül jobbak voltak akkoriban. *Te* mikor fogyasztottál el utoljára élvezettel egy pohár malátás tejet egy cigi társaságában a vonaton?

A vonatra egy kis kék, pacsirtamintás, lengedező műselyem ruhában szálltam fel, a nyaka körül sárga csipkedíszítéssel, közepesen szűk szoknyával, a csípőjénél mély zsebekkel. Azért emlékszem olyan élénken erre a ruhára, mert először is *soba* nem felejttem el, ki mikor mit viselt, másodsor pedig mert magam varrtam. Ráadásul jól is sikerült. A lengése – épp a vádlim közepén érte a lábam – kacér és hatásos volt. Emlékszem, plusz válltöméseket is belevarrtam abbéli kétségbeesett igyekezetemben, hogy így majd úgy nézek ki, mint Joan Crawford, de aligha működött a dolog. Visszafogott harangkalappal és anyámtól kölcsönzött egyszerű kék kiegészítéssel (benne sminkszerek, cigaretta és szinte semmi más) nem épp úgy festettem, mint egy szirén a mozivásznon, hanem sokkal inkább úgy, ami valójában voltam: tizenkilenc éves, rokonlátogatóba induló szűz lány.

E New Yorkba tartó tizenkilenc éves szűz lánnyal két jókora bőrönd is együtt utazott – az egyikben a ruháim kaptak helyet, mind gondosan selyempapírba csomagolva; a másikban pedig anyagok, szegőszalagok és varróeszközök, hogy még több ruhát gyárthassak. Velem tartott egy méretes ládában a varrógépem is – nehéz, ormótlan, bajosan szállítható szörnyeteg. De ő volt az én tébolyodott, csodálatos lelki társam, aki nélkül létezni sem tudtam.

Tehát jött velem.

Az a varrógép – és minden, amit később bevonzott magával az életembe – Morris nagymamának volt köszönhető, úgyhogy beszéljünk most róla egy kicsit.

Ahogy a *nagymama* szót olvasod, Angela, talán egy ősz hajú,

kedves öreg hölgy képe jelenik meg lelki szemeid előtt. Na, az én nagymamám nem ilyen volt, hanem egy magas, szenvedélyes, öregedő, kacér nő, festett mahagónivörös hajjal, aki parfüm- és pletykafelhőbe burkolózva suhant át az életen, és úgy öltözködött, mintha jelmezbálba készülne.

Ő volt a legszínesebb nő a földön – és ezt a *színes* minden lehetséges értelmében mondom. Gyűrtbársony ruhákat viselt kifinomult színekben – amelyeket a köznép fantáziaügyileg akadályozott többi tagjával ellentétben ő nem rózsaszíneknek, bordónak vagy kéknek nevezett, hanem „rózsahamunak”, „kordovánnak” vagy „della Robbiának”. Kilyukasztatta a fülét, ami akkoriban a tisztességes hölgyekre nem volt jellemző, és számtalan plüss ékszerdobozt birtokolt, tele olcsó és drága láncok, fülbevalók és karkötők garmadájával. Volt egy autósruhája a délutáni vidéki kocsikázásokhoz, és akkora kalapokat viselt, hogy azoknak külön ülőhelyet kellett foglalnia a színházban. Imádta a kiscicákat és a postán rendelhető kozmetikumokat; élvezettel falta a szenzációs gyilkosságokról szóló bulvárcikkeket; és romantikus költeményeket írt. De mindenekfelett imádta a *drámákat*. Minden színdarabot és előadást megnézett, amelyre csak lehetősége volt a kisvárosban, illetve a mozgóképért is rajongott. Sokszor én tartottam vele, mert kettőnk ízlése teljesen megegyezett. (Morris nagymama és én leginkább azokat a történeteket szerettük, amelyekben vészjósló kalapokat viselő veszélyes férfiak légies ruhába öltözött ártatlan lányokat rabolnak el, akiket aztán újabb, markáns állcsontú férfiak szabadítanak ki.)

Természetesen imádtam őt.

A család többi tagja azonban már kevésbé. Nagymamám rajtam kívül mindenkit megbotránkoztatott. Különösen a menyét (anyámat), aki *nem* volt ledér nő, és folyamatosan ráncolta a szemöldökét nagymamára, akit egyszer „érzélgős örök kamasznak” titulált.

Mondanom sem kell, anyám sosem írt romantikus költeményeket.

De Morris nagymama tanított meg varrni.

Kiváló varrónő volt. (Őt is a *nagymamája* tanította meg rá, aki mindössze egy nemzedék leforgása alatt walesi bevándorolt cselédlányból

befolyásos amerikai hölgygé emelkedett, nem kis részben annak köszönhetően, hogy ügyesen bánt a tűvel.) A nagymamám azt szerette volna, ha én is elsajátítom a varrás mesterségét. Így amikor épp nem vajkaramellát eszegettünk együtt a moziban, vagy újságcikkeket olvastunk fel egymásnak a leánykereskedelemről, akkor varrtunk. És az bizony komoly dolog volt! Morris nagymama kiváló munkát követelt meg tőlem. Tíz öltést ejtett egy ruhadarabon, majd a következő tizedet nekem kellett – és ha az enyém nem volt olyan tökéletes, mint az övé, kibontotta, és kezdhettem újra. Olyan lehetetlen anyagokkal is megtanított bánni, mint a tüll vagy a csipke, így a végén már egyetlen textília sem hozott zavarba, lett legyen bármilyen szélsőséges. És az öltésfajták! A bélés! A szabás! Tizenkét éves koromra bárkinek könnyedén megvarrtam volna egy fűzőt (bálnacsontokkal, ahogy kell) – még ha ilyent úgy 1910 óta Morris nagymamán kívül senki sem viselt.

Bármilyen szigorú volt is a varrógép mögött, nem törtem meg az uralma alatt. A kritikája csípett, de nem fájt. Nagyon érdekelt a divat, ezért meg akartam tanulni varrni, és tudtam, hogy ő csupán a képességeimet akarja fejleszteni.

Ritkán dicsért, de amikor igen, az ujjaim megtáltosodtak tőle. Egyre csak ügyesedtem.

Tizenhárom éves koromban Morris nagymama megvette nekem azt a varrógépet, amely aztán velem tartott a vonaton New Yorkba. Egy fényes, fekete Singer 201-es volt az, és halálosan erős (*bőrt* is lehetett vele varrni – akár még egy Bugattit is kikárpítozhattam volna vele!). A mai napig nem kaptam nagyszerűbb ajándékot. Magammal vittem a bentlakásos középiskolába, ahol neki köszönhetően hihetetlen hatalomra tettem szert a jó családból származó lányok alkotta közösségben, akik szerettek divatosan öltözködni, de nem feltétlenül volt tehetségük hozzá. Amint az iskolán kívül is híre ment, hogy szinte bármit megvarrok – és tényleg így volt! –, az Emma Willardba járó lányok egyre-másra kopogtattak az ajtómon, könyörögve, hogy deréknál engedjem ki a ruhájukat, szegjek be valamit, vagy alakítsam át a nővérük tavalyi alkalmi ruháját, hogy rájuk passzoljon. Ezeket az éveket a Singer fölé görnyedve töltöttem, mint valami géppuskás

lövész, de megérte. Népszerű lettem – márpedig ezenkívül semmi nem számít egy bentlakásos iskolában. Ahogy máshol sem.

Az időtlen alakom volt a másik ok, amiért a nagymamám megtanított varrni. Kora gyermekkorom óta túl magas voltam, és túl sovány. A kamaszkor jött és ment, én pedig csak egyre magasabb lettem. Valamirevaló mellem évekig nem nőtt, a törzsem viszont csak nyúlt és nyúlt. A karom és a lábam, mint egy-egy facsemete. A készen vett ruhák sosem álltak igazán jól, jobban jártam, ha magamnak varrtam őket. Morris nagymama pedig – isten áldja érte! – megtanított, hogyan öltözködjek úgy, hogy előnyt kovácsoljak a magasságomból, ne pedig úgy nézzek ki, mint aki gólyalábakon jár.

Ha úgy tünne, hogy szerénykedni akarok a külsőmmel kapcsolatban, nem ez a helyzet. Mindössze a tényeket közöltem az alakomról: hosszú voltam és magas, ennyi az egész. És ha azt hiszed, egy rút kiskacsa történetét fogod hallani, aki a nagyvárosba érkezve ráébred, hogy hiszen ő is csinos – ne aggódj, ez nem az a történet.

Mindig is csinos voltam, Angela.

Mi több, ezt tudtam is magamról.

Kétségkívül a csinos külsőm volt az oka, hogy egy jóképű férfi megbámult az Empire State Express étkezőkocsijában, amint a malátás tejemet szopogattam, és a körtekompótot eszegettem.

Végül odajött hozzám, és megkérdezte, adhat-e tüzet. Beleegyeztem, így leült hozzám, és tovább udvarolt. Nagyon jólesett a figyelme, de nem tudtam, hogyan reagáljak a közeledésére. Végül csak bámultam kifelé az ablakon, mintha mélyen a gondolataimba merülnék. Finoman összehúztam a szemöldökömet, azt remélve, így komolynak és drámainak látszom, de valószínűleg inkább rövidlátónak és zavarodottnak tűntem.

E jelenet még kínosabbá is válhatott volna, mint amilyennek hangzik, ha végül nem merülök bele a vonat ablakáról visszatükröződő saját képmásomba, amely aztán jó sokáig lefoglalt. (Bocsásd ezt meg nekem, Angela, de az önnön külsőnkbe való belefeledkezés együtt jár azzal, ha valaki fiatal és csinos.) Kiderült, hogy még ez a jóképű ismeretlen sem volt olyan érdekes számomra, mint a

szemöldököm formája. Nemcsak az foglalkoztatott, megfelelően formáztam-e – bár ez teljesen *lebilincsel* –, épp azon a nyáron próbáltam elsajátítani, hogyan húzzam fel csupán az egyik szemöldököt, mint Vivien Leigh az *Elfújta a szél*ben. Ennek begyakorlása összpontosítást igényelt, ezt biztosan érted. Így azt is, hogy mivel elmerültem a tükörképemben, az idő egyszerűen elrepült.

Amikor legközelebb felnéztem, a vonat már begördült a Grand Central pályaudvarra, előttem állt az új életem, a jóképű férfi pedig rég eltűnt.

De ne aggódj, Angela – messze nem ő volt az utolsó jóképű férfi, akivel találkoztam.

És azt is el kell mesélnem neked – ha netán azon gondolkodnál, vajon mi történt velem –, hogy Morris nagymamám körülbelül egy évvel azelőtt halt meg, hogy a vonatom megérkezett New Yorkba. 1939 augusztusában hunyt el, mindössze néhány héttel azt megelőzően, hogy megkezdtem volna tanulmányaimat a Vassaron. Halála nem ért váratlanul – már évek óta leépülőben volt –, azonban a nagymamám (a legjobb barátom, a tanítóm, a bizalmasom) elvesztése még így is teljesen megrendített.

És tudod, mit, Angela? Ez a megrázó élmény is közrejátszott abban, hogy az első évben annyira gyengén teljesítettem a főiskolán. Talán mégsem voltam olyan szörnyen rossz tanuló. Lehet, hogy egyszerűen *szomorú* voltam.

Erre a lehetőségre most gondolok először, miközben neked írok. Ó, Istenem.

Néha olyan sok időbe telik rájönni dolgokra.

KETTŐ

Egyszóval rendben megérkeztem New Yorkba – olyan fiatal piként, hogy gyakorlatilag még ott volt a tojássárgája a hajamba ragadva.

Peg nénikémmel a Grand Central pályaudvaron kellett volna találkozoznunk. A szüleim akkor tudatták ezt velem, amikor reggel felszálltam a vonatra Uticában, de pontosabb információt senkitől sem kaptam. Nem mondták, *hol* várjak rá. Nem adtak telefonszámot, amelyet vészhelyzet esetén felhívhatok, illetve címet sem, ahova elmehetek, ha netán egyedül maradok. Mindössze azt, hogy „Peg nénikéd a Grand Central pályaudvaron vár majd”, és ennyi.

Nos, a Grand Central pályaudvar épp olyan grandiózus volt, mint amilyennek hirdette magát, egyúttal ideális helyszín arra, ha netán nem akarsz valakit megtalálni, így nem lepett meg, hogy érkezésemkor nem láttam sehol Peg nénit. Hosszú-hosszú ideig álldogáltam ott a peronon a nagy halom poggyászzal a pályaudvaron hemzsegő embereket figyelve, azonban senki sem hasonlított a nénikémre.

Tudtam, hogy néz ki. Néhányszor már találkoztam vele korábban, jöllehet ő és apám nem álltak közel egymáshoz. (Ez talán enyhe kifejezés. Apám soha nem fogadta el a húga életmódját, ahogyan az anyjukét sem. Akárhányszor Peg neve előjött a vacsoraasztalnál, apám felhorkantott, majd ezt mondta: „Szép kis élet: utazgatni a világban, egy fantáziavilágban létezni, és bátran költekezni!” Én mindig azt gondoltam, hát ez *tényleg szép élet lehet...*)

Kiskoromban Peg párszor eljött hozzánk karácsonykor – de nem túl gyakran, ugyanis mindig úton volt a vándorszintársulatával.

A legélénkebb emlékem róla tizenegy éves koromból származik, amikor is apámat az egyik üzleti útjára elkísérve egy napot töltöttem New Yorkban. Peg elvitt korcsolyázni a Central Parkba. Találkoztam a Télapóval. (Bár abban mindketten egyetértettünk, hogy *túl öreg* vagyok én már a Télapóhoz, de a világ minden kincséért ki nem hagytam volna, és rendkívül izgatottan vártam a találkozást.) Még egy svédasztalos ebédre is elmentünk. Életem egyik leggyönyörűbb napja volt. Apám és én nem töltöttük a városban az éjszakát, mert Apa gyűlölte New Yorkot, és nem bízott benne; azonban remek nap volt, ezt őszintén állíthatom. A nagynénémet csodás személyiségnek találtam. *Emberként* kezelte engem, nem gyerekként, és ez az egész világot jelenti egy tizenegy éves számára, aki nem akarja, hogy gyerekként kezeljék.

Peg néni nemrég hazalátogatott szülővárosomba, Clintonba, édesanyja, Morris nagymama temetésére. A szertartás alatt mellettem ült, és a kezemet nagy, ügyes mancsába fogta. Ez a gesztus egyszerre vigaszt nyújtott és meglepett (bármily megdöbbenő is, a családom kevéssé volt hajlamos a kézfogdosásra). A temetés után Peg egy favágó erejével megölelt, én pedig a karjába omolva Niagara-vízesésnyi könnycseppet ontottam magamból. Peg illata levendulás szappan, cigaretta és ginre elegyéből állt össze. Úgy csüngtem rajta, mint valami szerencsétlen kis koalamacsi. Ám a temetést követően nem tudtam túl sok időt vele tölteni. Azonnal vissza kellett utaznia, hogy egy előadást dobhasson színpadra a városban. Megalázónak éreztem, hogy így elhagytam magam az ölelésében, még ha vigasztalóan reagált is.

Hiszen alig ismertem.

Tulajdonképpen az alábbiakon kívül semmit sem tudtam Peg néni-kémről, amikor tizenkilenc évesen New Yorkba érkeztem:

Van egy kis színháza, a Liliom Teátrum, valahol Manhattan középső részén.

Nem készült színházi karrierre, hanem véletlenül horgonyzott le emellett.

Meglepő módon képzett vöröskeresztes ápolónő, és az első világháború alatt Franciaországban állomásozott.

Közben valahogy felfedezte: ügyesebben szervez mindenféle műsort a sebesült katonák szórakoztatására, mint ahogyan a sebeit ápolja. Hogy ért ahhoz, miként kell olcsó, gyors, színes és vicces műsorokat tető alá hozni tábori kórházakban és barakkokban. A háború irtózatossága, de mindenki tanul belőle *valamit*: Peg néni ebből a bizonyos háborúból azt tanulta meg, hogyan szervezzen meg egy színpadi produkciót.

Azt is tudtam, hogy Peg a háború után jó ideig Londonban élt, és az ottani színházban dolgozott. Épp egy revüműsort állított össze a West Enden, amikor találkozott későbbi férjével, Billy Buell-lel – a jóképű és elbűvölő amerikai katonatiszttel, aki úgy döntött, a háború után szintén Londonba költözik, hogy elkezdje színészi karrierjét. Peghez hasonlóan Billy is „a valakik” közé tartozott. Morris nagymama a Buell családra előszeretettel használta az „undorítóan gazdag” jelzőt. (Évekig gondolkodtam rajta, vajon ez pontosan mit jelent. Nagyanyám tisztelte a vagyont; vajon mennyivel több számíthat „undorítóan” belőle? Egy nap végül feltettem ezt a kérdést, ő pedig azt felelte, mintha ezzel magyarázatot adna bármire is: „*Newportiak*, kedvesem.”) Azonban bármilyen kemény is volt Billy Buell Newportból, abból a szempontból hasonlított Peghez, hogy ő is maga mögött hagyta azt a művelt társadalmi réteget, amelybe beleszületett. Jobban kedvelte a színházi világ keménységét és csillogását a kávéházak közönségének kifinomultságánál és elfojtott érzelmeinél. Emellett igazi aranyifjú volt. Ahogyan Morris nagymama mondta, szeretett „szórakozni”; ez pedig az ő udvarias megfogalmazásában annyit jelentett, hogy szeretett „inni, szórni a pénzt, és nők után futkosni”.

Házasságuk alatt Billy és Peg Buell visszatértek Amerikába. Együtt alapítottak egy vándorszíntársulatot. Az 1920-as évek nagy részét utazgatással töltötték: kis színészcsapatukkal a városokat járták szerte az országban. Billy írta a revüket, illetve játszotta a főszerepet, Peg pedig tető alá hozta és megrendezte a produkciókat.

A házaspárnak sosem voltak elrugaskodott ambíciói. Egyszerűen jól érezték magukat, és így megmenekülhettek a szokványosabb felnőttkötelességektől. Ám a siker elkerülése érdekében tett minden erőfeszítésük ellenére az véletlenségből mégiscsak levadászta és foglyul ejtette őket.

1930-ban – az egyre súlyosbodó gazdasági világválság közepette, amikor az emberek nagyon féltek – a nagynéném és a férje véletlenül alkotott egy sikerdarabot. Billy írt egy vígjátékot *Vidám kis viszony* címmel, amely olyan jókedvű és szórakoztató volt, hogy az emberek csak úgy zabálták. A *Vidám kis viszony* zenés komédia volt egy brit arisztokrata örökösőről, aki beleszeret egy amerikai aranyifjúba (akit természetesen Billy Buell alakított). Könnyed kis darab volt, mint az összes korábbi, amelyet addig színpadra vittek; ez azonban hatalmas sikert aratott. Az örömteli élményekre éhes bányászok és gazdák Amerika-szerte kiguberálták az utolsó fillért is a zsebükből, hogy láthassák a *Vidám kis viszonyt*; így ez az egyszerű, butuska darab remekül jövedelmező sikerré vált. Sőt akkora hírverés övezte, és annyi méltató kritikát kapott a helyi újságoktól, hogy 1931-ben Billy és Peg elvitte New Yorkba, ahol egy évig futott egy elismert broadwayi színházban.

1932-ben az MGM elkészítette a *Vidám kis viszony* filmváltozatát; amelyet szintén Billy írt, ám szerepelni már nem szerepelt benne. (A helyét William Powell vette át. Billy ekkorra rájött, hogy az író élete könnyebb, mint a színészé. Az írók maguk oszthatják be az idejüket, nincsenek kitéve a közönség kénye-kedvének, és rendező sincs, aki megmondaná nekik, mit tegyenek.) A *Vidám kis viszony* sikere nyomán számos jól jövedelmező folytatás született, mint a *Vidám kis válás*, a *Vidám kis baba*, illetve a *Vidám kis szafari*, amelyeket Hollywood úgy pottyantott ki magából éveken át, mint kolbászt a töltőből. A *Vidám kis*-sorozat jó nagy köteg pénzt hozott Billynek és Pegnek, azonban egyben házasságuk végét is jelentette. Billy, aki teljesen beleszeretett Hollywoodba, soha többé nem tért vissza. Peg pedig úgy döntött, felosztatja a vándorszíntársulatot, és a *Vidám kis* után járó jogdíjak rá eső feléből vásárol egy nagy, ódon, lepusztult New York-i színházat: a Liliom Teátrumot.

Mindez 1935 környékén történt.

Billy és Peg hivatalosan sosem váltak el. És bár látszólag nem volt köztük feszültség, 1935 után már „házasoknak” sem nevezhettük őket. Nem volt közös otthonuk és munkakapcsolatuk sem, illetve Peg állhatatosságának eredményeképp a pénzügeiket is külön kezelték – ennek értelmében a csillogó newporti pénz a nagynéném számára elérhetetlen távolságba került. (Morris nagymama nem tudta, miért hajlandó Peg hátrahagyni Billy vagyont; cseppet sem titkolt családottsággal csak ennyit mondott a lányáról: „Attól félek, Peget sosem érdekelte a pénz”). Nagymamám arra tippelt, hogy Peg és Billy azért nem váltak el hivatalosan, mert „túl bohémek” ahhoz, hogy ilyesmivel foglalkozzanak. Vagy talán még mindig szeretik egymást. Olyasfajta szerelemmel, amely akkor virágzik a legjobban, ha férjet és feleséget egy földrész választja el egymástól. („Ne neves – mondta a nagymamám –; sok házasság működne jobban így.”)

Mindössze annyira emlékszem, hogy gyermekéveimben nem nagyon láttam Billy bácsikámat – eleinte azért nem, mert állandóan turnézott, később pedig azért nem, mert Kaliforniában telepedett le. Olyannyira kikerült a képből, hogy tulajdonképpen sosem találkoztam vele. Billy Buell számomra csupán egy történetek és fényképek alkotta legenda volt. És micsoda csodálatos történetek és fotók voltak ezek! Morris nagymama és én gyakran láttunk Billyről fotót a hollywoodi bulvárújságokban, vagy olvastunk róla Walter Winchell és Louella Parsons pletykarovatában. Teljesen *el voltunk ragadtatva* például, amikor megtudtuk, hogy meghívott vendég volt Jeanette MacDonald és Gene Raymond esküvőjén! Volt róla egy kép egy lagzin a *Variety* magazinban, amint ott áll a púderrózsaszín menyasszonyi ruhát viselő, sugárzó Jeanette MacDonald mögött. A foton Billy épp Ginger Rogersszel és akkori férjével, Lew Ayresszel beszélget. A nagymamám megmutatta nekem Billyt, és azt mondta, „Hát itt van, épp meghódítja az országot, mint mindig. És nézd, hogy vigyorog rá Ginger! Ha én lennék Lew Ayres, szemmel tartanám a feleségemet.”

Nagymamám kövekkel díszített nagytője segítségével egy közelebbi pillantást vetettem a képre. Jóképű szőke férfit láttam rajta

szmokingban, aki Ginger Rogers alkarján nyugtatja a kezét, miközben a nő valóban elragadtatással tekint rá. Igazi mozisztárnak tűnt; sokkal inkább, mint azok a tényleges mozisztárok, akik körülvették.

Lenyűgözőnek találtam, hogy ez a férfi az én Peg nagynénim férje.

Peg csodálatos ember volt, nem vitás, de valahogy olyan kis *szürke egér*.

Vajon mit látott benne Billy?

Sehol sem találtam Peget.

Elég idő telt már el ahhoz, hogy hivatalosan is feladjam a reményt, hogy valaha ráakadok ott a peronon. Egy hordár segítségével biztonságba helyeztem a poggyászsomat, majd átsétáltam a pályaudvar nyugzsgő embertömegén, hátha rábukkanok a nagynénémre a zűrzavarban. Azt gondolhatnánk, nyugtalansággal töltött el, hogy teljesen egyedül vagyok New Yorkban, terv vagy kíséző nélkül, de nem így volt. Biztosra vettem, hogy minden rendben lesz. (Talán mindez a kiváltságosok védjegye: egyes jól nevelt fiatal hölgyek egyszerűen *el sem tudják képzelni*, hogy ne érkezne rövidesen valaki, aki megmenti őket.)

Végül abbahagytam a járkálást, és leültem egy ideális ponton elhelyezett padra a pályaudvar nagy várócsarnokának közelében, hogy bevárjam megmentőmet.

És végül rám is találtak.

Megmentőm alacsony, ősz hajú nő volt, szolid szürke kosztümben, aki úgy robogott oda hozzám, mint egy bernáthegyi a bajba került sielőhöz – minden figyelmét nekem szentelte, és látszott rajta az eltökéltség, hogy márpedig életet fog menteni.

A „szolid” talán nem is a legmegfelelőbb szó a kosztümjének jellemzésére. Kétsoros gombolású, egyenes derekú, téglaszínű modell volt – az a fajta ruhadarab, amely a világot szándékosan megtévesztve azt sugallja, hogy viselőjének se melle, se dereka, se csípője nincsen. Szerintem Angliából hozatta. Rém ronda volt. A nő emellett

masszív, lapos, fekete fűzős félcipőt és régimódi, zöld nemezkalapot viselt – ezt a fajtát az árвахáz-tulajdonosok hordják előszeretettel. Ismertem ezt a nőtípust a bentlakásos iskolából: úgy nézett ki, mint egy vénlány, aki malátakávét iszik a vacsorához, és sós vízzel gargarizál a hosszú életért.

Egyszerű volt tetőtől talpig; ráadásul *szándékosan*.

Ez a téglá formájú asszonyosság hihetetlen küldetéstudattal közlített felém, szemöldökét ráncolva, kezében, díszes ezüstkeretben egy nyugtalanítóan nagy fényképpel. Rápillantott a képre, majd pedig rám.

– Te vagy Vivian Morris? – kérdezte. Erős akcentusa felfedte az igazságot, miszerint nem a dupla soros kosztüm az egyetlen angol importtermék a városban.

Mondtam, hogy igen.

– Jól megnőttél – felelte.

Összezarodtam: ismerem ezt a nőt? Találkoztam vele gyerekkoromban?

Zavaromat látva az idegen nő megmutatta a kezében tartott bekeretezett fényképet. Megdöbbenésemre a fotó a családomat ábrázolta, körülbelül négy évvel ezelőtt. Profi fotós készítette a műtermi felvételt, amikor anyám úgy döntött, hogy – szavaival élve – „egyszer az életben hivatalosan is meg kell örökítenünk magunkat”. Szerepeltek rajta a szüleim, túrva azt a megaláztatást, hogy épp egy iparosember fotografálja őket. Aztán ott volt megfontoltságot árasztó ábrázatú bátyám, Walter, kezét anyánk vállán nyugtatva. És persze én is, kajlább és fiatalabb változatban, egy olyan matrózzruhában, amely messze túl kislányos volt a koromhoz.

– Olive Thompson vagyok – közölte a nő olyan hangon, amely elárulta, hogy gyakran ad utasításokat –, a nagynénéd titkárnője. Ő nem tudott eljönni. Vészhelyzet volt ma a színházban. Egy kisebb tüzeset. Engem küldött érted. Ne haragudj, hogy megváratlak. Már néhány órája itt vagyok, de csak ez a fotó állt rendelkezésemre az azonosításodhoz, és némi időbe telt, míg megtaláltalak. Mint láthatod.

Majdnem elnevettem magam akkor és most is, ahogyan visszaidézem az esetet. Örültem viccesnek tűnt a gondolat, hogy ez a szigorú, középkorú nő ott kóválygott a Grand Central pályaudvaron, kezében egy hatalmas fényképpel, amelynek ezüst kerete olyan volt, mint amit sebtében letéptek egy tehetős ember otthonának faláról (épp ez történt), és hogy az összes utas arcába belebámulva próbálta azonosítani az előtte állókat egy lány négy éve készült képmása alapján. Hogyhogy én nem vettem őt észre?

Olive Thompson azonban nem találta mindezt annyira humorosnak.

Hamarosan rá kellett jönnöm, hogy ez igencsak jellemző rá.

– A poggyászkod – mondta. – Szedd össze! Aztán taxival megyünk a Liliomba. Már elkezdődött az esti műsor. Iparkodj! Mellőzd a bájcsevejt.

Engedelmesen baktattam mögötte – mint egy kiskacsa, követve a kacsamamát.

Mellőztem a bájcsevejt.

Azon gondoltam magamban, ugyan mi lehet „*egy kisebb tűzeset*”? De nem mertem rákérdezni.